

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar
Hadtudományi Doktori Iskola

Dr. Varga Attila Ferenc

**A fegyveres erőkre vonatkozó művelet-végrehajtási szabályok,
különös tekintettel a Magyar Honvédség erőinek részvételére
válságreagáló műveletekben**

Doktori (PhD) értekezés

Tézisfüzet

Témavezető: Siposné Prof. Dr. Kecskeméthy Klára

Budapest, 2014

1. A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA

A Magyar Honvédség alakulatai évtizedek óta részt vesznek többnemzeti válságreakáló műveletekben, különböző nemzetközi szervezetek irányítása alatt, vagy más együttműködési formában. E nemzetközi szervezetek többsége, valamint az együttműködő partnerországok közül többen már bevezették és eredményesen alkalmazzák a művelet-végrehajtási szabályok (angolul: *Rules of Engagement – ROE*) rendszerét. Annak ellenére, hogy a magyar nemzeti előírások és a vonatkozó katonai doktrínák hivatkoznak e rendelkezésekre, és előírják figyelembe vételüket a külföldi szolgálatteljesítés során, teljességgel hiányzik a művelet-végrehajtási szabályok elvi megalapozását biztosító hazai doktrínális háttér, valamint a gyakorlati végrehajtást lehetővé tevő nemzeti joganyag. Ennek egyik valószínűsíthető oka a témához szorosan kapcsolódó, a művelet-végrehajtási szabályok különböző aspektusait behatóbban vizsgáló, az összefüggéseket és ellentmondásokat feltáró, az alkalmazás előnyeit és hátrányait egyaránt bemutató, ezek alapján – szükség szerint – javaslatokat megfogalmazó, magyar nyelvű tudományos-elemző munkák hiánya. Leszámítva ugyanis a fegyveres konfliktusok jogával – vagy közkeletűbb kifejezéssel élve a hadijoggal – foglalkozó tanulmányokat, a válságreakáló műveletekben való katonai részvétel módját és eszközeit meghatározó egyéb szabályozók vizsgálata mind a mai napig elkerülte a témával foglalkozó szakértők figyelmét. Következésképpen, az említett előírások tényleges szerepével, lényegével, és főbb rendelkezéseivel kapcsolatban – átfogó, de egyben kellően részletes hazai elemző munka hiányában – még a szűkebb szakmai kör is csak korlátozott információkkal rendelkezik.

Többnemzeti katonai műveletben már részt vett személyek számára jól ismert tény, hogy a ROE valódi mibenlétéről a katonák nemzetenként eltérő információkkal rendelkeznek. Az olyan országok katonái számára, amelyek megalkották saját nemzeti ROE rendszerüket, kidolgozták erre vonatkozó doktrínáikat (ld. USA, Nagy-Britannia, Kanada, Törökország), a művelet-végrehajtási szabályok alkalmazása teljesen magától értetődő feladat. Más nemzetek katonái esetleg hallottak vagy olvastak e rendelkezések létezéséről, de a szabályozás tárgykörét illetően hiányosak az ismereteik.

Mindez abból is következik, hogy az ide tartozó szabályok megismerésének komoly információvédelmi akadályai vannak (a misszió-specifikus művelet-végrehajtási szabályok érthető okokból minősített információnak számítanak), de emellett – megfelelő tapasztalatok

hiányában – az egyébként megismerhető szabályok megértése is sok esetben okoz gondot. Jóllehet mindenki számára nyilvánvaló, hogy a szabályok nem ismerete nem mentesít a felelősségre vonás alól, a ROE szabályok megszegése mégsem jár feltétlenül büntetőjogi vagy fegyelmi szankciókkal: a felelősség kérdése elsősorban attól függ, hogy az adott nemzet belső szabályai milyen jogi karakterrel (kötelező erővel) ruházzák fel a művelet-végrehajtási szabályokat.

Nem vonható kétségbe ugyanakkor, hogy a műveletre vonatkozó szabályok be nem tartása magának a műveletnek a jogszerűségét teszi kétségessé, így módon veszélyezteti a misszió széles körű társadalmi megítélését, politikai – és akár anyagi – támogatottságát. A művelet-végrehajtási szabályokkal kapcsolatos információk hiánya azonban a szabályok kötelező erejétől függetlenül is sok veszélyt rejt magában. A szövetséges (koalíciós) műveletekben részt vevő országok fegyveres erőire vonatkozó eltérő nemzeti szabályok alkalmazása könnyen azt eredményezheti, hogy az együttműködő partnerek azonos szituációkra saját nemzeti rendelkezéseik miatt eltérően reagálnak, ami adott esetben nem kívánt következményekkel járhat.

A többnemzeti műveletet irányító parancsnok szándékainak megfelelő, egységes feladat-végrehajtás megköveteli a nemzeti szabályok közötti különbségek lehető legkisebbre csökkentését, az összhang minél magasabb fokú megteremtését. Ezt szolgálják az adott misszióra kiadott művelet-végrehajtási szabályok, amelyek révén a fegyveres erők illetékes parancsnoka – a felsőbb szintű politikai irányítótestület döntésében rögzített keretek között maradva, figyelembe véve a műveleti körülményeket is – rögzíti azokat a feltételeket és korlátokat, amelyek között az alárendeltségébe tartozó fegyveres erő alkalmazható. Mindemellett, a többnemzeti műveletben részt vevő országok katonai alakulataival szemben elvárás, hogy e rendelkezéseket a legteljesebb mértékben betartsák, a végrehajtást nehezítő vagy esetleg kizáró nemzeti korlátozásokat pedig a lehető legkisebb mértékre szorítsák.

Az egy cél érdekében történő, összehangolt feladat-végrehajtáshoz tehát nélkülözhetetlen a művelet-végrehajtási szabályok, továbbá az azok alkalmazását elősegítő főbb elvek megismerése. Úgy is fogalmazhatunk, hogy minden katona esetében szükséges, de közülük is elsősorban a többnemzeti műveletben részt vevőknek elemi érdekük, hogy a művelet-végrehajtási szabályokkal kapcsolatos legfontosabb ismereteket megszerezzék. Ezt a törekvést erősíti – egyebek mellett – az a NATO elvárás is, miszerint a NATO fegyveres erők minden olyan tagjának, akinek kötelessége lehet a fegyveres erő alkalmazása akár önvédelemből, akár a művelet céljának elérése érdekében, a művelet-végrehajtási

szabályokra, valamint az azokkal összefüggő NATO doktrínákra vonatkozó megfelelő kiképzésben kell részesülnie.

Értekezésemben a fent említett ismeretmegosztás szükségességét szem előtt tartva törekedtem a válságreakáló műveletek irányításában élen járó nemzetközi szervezetek vonatkozó dokumentumainak, illetve a tárggyal kapcsolatos szakirodalom legfontosabb megállapításainak alapul vételével, gyakorlati tapasztalatok felhasználásával rávilágítani a művelet-végrehajtási szabályok kidolgozása, értelmezése és alkalmazása terén felmerülő nehézségekre, a „hagyományosan” problémás területekre, a témával kapcsolatos további tudományos kutatások lehetséges területeire. Az elemző munka eredményeként levont következtetéseimet javaslatokkal egészítettem ki, amelyek – álláspontom szerint – megteremtik az alapját a nemzeti művelet-végrehajtási szabályokkal kapcsolatos kodifikációs munka megkezdéséhez, a szükséges doktrínák kidolgozásához.

2. HIPOTÉZISEK

A téma vizsgálatával kapcsolatban az alábbi hipotéziseket állítottam fel:

- 1) A „Rules of Engagement” kifejezés magyar nyelvű fordításai, továbbá az e körbe tartozó rendelkezések hivatalosnak tekintett magyar nyelvű definiálása nem adja vissza a kifejezés, illetve a definíció tartalmi lényegét.
- 2) Beazonosítható az írott jognak egy olyan matériája, amely összefoglalóan „műveleti jog”-ként definiálható.
- 3) A nemzetközi, illetve a nemzeti szinten megalkotott művelet-végrehajtási szabályok egyidejű létezése nem akadály a többnemzeti műveletekben való részvételnek, az esetleges ellentmondások feloldhatók. A multilaterális műveletekkel szükségszerűen együtt járnak a nemzeti korlátozások is.
- 4) A hadijog és a művelet-végrehajtási szabályok összekapcsolódnak ugyan, mégis két, egymástól jól elkülöníthető rendszert alkotnak.
- 5) Az ellenséges cselekményre, valamint az ellenséges szándéokra történő reagálás nem azonos az önvédelemben történő cselekvéssel.
- 6) Katonák esetében az önvédelem kérdése másként értelmezendő, mint civil személyek esetében.
- 7) A modern technikai eszközök katonai alkalmazásának elterjedésével új típusú és tartalmú művelet-végrehajtási szabályokat kell kialakítani.

- 8) A Magyar Honvédség feladat-végrehajtását eredményesebbé tenné egy nemzeti ROE doktrína kidolgozása, és a ROE rendszer nemzeti alkalmazása.
- 9) A Magyar Honvédség állománya körében a ROE ismeretek szintje nem megfelelő, ezért fokozott figyelmet kell fordítani az ezzel kapcsolatos képzésre, felkészítésre.

3. KUTATÁSI CÉLOK

A fenti hipotéziseim igazolása érdekében célul tűztem ki, hogy nemzetközi és nemzeti példák bemutatása és elemzése révén összefoglalom a művelet-végrehajtási szabályok kialakításával és alkalmazásával kapcsolatos főbb elveket, rendelkezéseket, lényegesebb gyakorlati tapasztalatokat, ezekből általános, valamint a Magyar Honvédségre vonatkoztatható következtetéseket vonok le, továbbá javaslatokat fogalmazok meg a művelet-végrehajtási szabályok Magyar Honvédségben történő alkalmazására, egy nemzeti művelet-végrehajtási szabályrendszer kialakítására vonatkozóan.

A téma tudományos vizsgálatakor célul tűztem ki:

- a témával kapcsolatban elenyésző számban előforduló magyar nyelvű szakirodalom ellentmondásos megállapításainak, továbbá a tárgyra vonatkozó, angol nyelvű doktrínák tartalmilag helytelen nyelvi fordításainak bemutatását;
- a vonatkozó idegen nyelvű szakirodalomban szereplő legfontosabb megállapítások, megoldási javaslatok feltárását, személyes tapasztalatokkal kiegészített elemzését, rendszerezését;
- az értekezés tárgyával kapcsolatos idegen nyelvű szakirodalom tudományos igényű feldolgozása révén a magyar nyelvű publikációk hiányának csökkentését, pótlását, a téma minél szélesebb szakmai körben való megismertetését;
- a témával kapcsolatban új definíciók megalkotását;
- a vizuálisan megjeleníthető összefüggések új megközelítés alapján történő ábrázolását;
- a művelet-végrehajtási szabályok kialakítását, tartalmát és alkalmazását negatívan befolyásoló tényezők feltárását, részletesebb bemutatását, hatásuk csökkentésére vonatkozóan javaslatok megfogalmazását;
- a Magyar Honvédség állománya körében a művelet-végrehajtási szabályokkal kapcsolatos ismeretszint felmérését, amennyiben pedig ez indokolt, az e tárgykörrel kapcsolatos képzésre, felkészítésre vonatkozóan javaslatok megfogalmazását;

- a témával kapcsolatos magyar szabályozásban meglévő hiányosságok, ellentmondások feltárását, javaslatok megfogalmazását a nemzeti jogi szabályozásra.

4. KUTATÁSI MÓDSZEREK

A téma tudományos kutatásakor, továbbá a jelen értekezés elkészítésekor az alábbi tudományos vizsgálati módszereket alkalmaztam:

- a művelet-végrehajtási szabályok témakörével kapcsolatos hazai és külföldi (elsősorban angol nyelvű) szakirodalom összegyűjtése, rendszerezése, főbb megállapításainak elemzése, szintetizálása;
- a hivatkozott szerzők fontosabb megállapításaival kapcsolatban saját vélemény (egyetértés, egyet nem értés indokolással) megfogalmazása;
- a művelet-végrehajtási szabályok főbb összetevőinek, azok hatásának analizálása;
- az ugyanarra a tárgykörré (pl. művelet-végrehajtási szabályok, műveleti jog) vonatkozó definíciók tartalmának összehasonlítása, a fontosabb rendelkezések szintetizálása, ezek révén önálló definíció megalkotása;
- saját kérdőív felhasználása révén önálló kutatás végzése, a kutatás eredményeként kapott válaszokból indukció és dedukció révén következtetések levonása.

5. AZ ÉRTEKEZÉS FELÉPÍTÉSE, AZ ELVÉGZETT VIZSGÁLAT RÖVID LEÍRÁSA

Az értekezés – a Bevezetésen (1. fejezet) és a Befejezésen (11. fejezet) kívül – kilenc önálló fejezetből áll. A fejezetek négy, logikailag jól elkülöníthető témakörbe tartoznak.

Az első témakörben a művelet-végrehajtási szabályokkal kapcsolatos általános tudnivalók ismertetésére kerül sor. Ennek megfelelően, az értekezés a szakirodalomban fellelhető ROE definíciók bemutatásával és összehasonlító elemzésével kezdődik (2. fejezet), majd – maradván még az általánosság szintjén – a ROE jogi kötőerejének vizsgálatával, a ROE rendelkezések korlátozó, illetve felhatalmazó jellegének bemutatásával folytatódik.

A művelet-végrehajtási szabályok valós lényegének megértéséhez elengedhetetlen a kialakításukat, tartalmukat meghatározó tényezők ismerete, ezért az értekezés egyik fontos része e faktorok részletesebb elemzése (3. fejezet). A sajátos összefüggések okán, az eltérések hangsúlyozása érdekében külön alfejezet foglalkozik a ROE és a hadijog kapcsolatával.

Az értekezés a vonatkozó szabályrendszer nemzeti és nemzetközi szintjeinek bemutatásával, valamint a válságreagáló műveletek végrehajtásában leginkább érdekelt nemzetközi szervezetek által alkalmazott, a művelet-végrehajtási szabályok kialakításával kapcsolatos eljárásrend bemutatásával folytatódik (4. fejezet). Az általános kérdésekkel foglalkozó részt a jogi tanácsadó művelet-végrehajtási szabályokkal kapcsolatos feladatkörének ismertetése zárja.

A logikailag elkülöníthető második témakör a többnemzeti válságreagáló műveletek végrehajtása során felmerülő sajátos dilemmák elemzésére összpontosít. A többnemzeti együttműködést befolyásoló tényezők között kiemelt szerepet játszanak, ezért külön fejezetben (5. fejezet) kerülnek bemutatásra a nemzeti korlátozások, kiemelve a művelet-végrehajtási szabályok alkalmazására, közvetve pedig a művelet eredményességére gyakorolt negatív hatásukat. Ezt a fejezetet követi az erőalkalmazás fokozatos kiterjesztésére vonatkozó koncepció bemutatása (6. fejezet), amelynek további megértését kívánja elősegíteni a halálos és a nem halálos erő alkalmazásával kapcsolatos főbb rendelkezések ismertetése. Minthogy a művelet-végrehajtási szabályok alkalmazásával kapcsolatban az egyik legnehezebb, és legvitatottabb kérdés az ellenséges cselekmény és az ellenséges szándék beazonosítása, valamint az ezekre történő megfelelő reagálás, e kérdéskörrel a fejezeten belül önálló alfejezetek foglalkoznak.

A már nem közvetlenül a művelet-végrehajtási szabályok témaköréhez tartozó konkrét kérdések sorát – vagyis a logikai tematizálás harmadik csoportját – a válságreagáló műveletek végrehajtásának egyik neuralgikus pontja, az önvédelem témakörének részletes vizsgálata nyitja (7. fejezet), külön és részletesen tárgyalva a katonák önvédelme körüli dilemmát. Az értekezés e részében kapott helyet a jövő technikai eszközeire is vonatkoztatható művelet-végrehajtási szabályok elemzése (8. fejezet).

A negyedik logikai rész a Magyar Honvédség szempontjából, a hatályos magyar jogszabályok figyelembe vételével közelíti meg a művelet-végrehajtási szabályok kérdéskörét (9. fejezet). Mindenekelőtt annak elemzésére kerül sor, hogy szükség van-e nemzeti szintű művelet-végrehajtási szabályok kidolgozására. E gondolatsort három módszertani javaslat követi: az első a magyar ROE doktrína kidolgozására és tartalmára vonatkozik, a második a műveleti tervhez tartozó ROE mellékletre vonatkozóan fogalmaz meg ajánlást, az e körbe tartozó harmadik alfejezet pedig a nemzeti ROE kialakításához kíván segítséget nyújtani.

Különös tekintettel a ROE rendelkezésekkel kapcsolatos ismereteknek – az értekezésben több helyen említett – hiányosságaira, önálló fejezet kívánja felhívni a figyelmet

a ROE ismeretek átadásának, és az e tárgykörrel kapcsolatos képzésnek a fontosságára (10. fejezet). A hiányos ismeretekkel kapcsolatos megállapításokat az e témával kapcsolatban végzett felmérés eredményeinek külön mellékletben történő bemutatása támasztja alá.

6. ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK

- 1) A jelen értekezésben bemutatott példák azt igazolják, hogy a „*Rules of Engagement*” kifejezés katonai szaknyelvben használatos, magyar nyelvű fordításai nem adják vissza az ebbe a körbe tartozó rendelkezések valós természetét, tartalmát és célját. Erre tekintettel, új magyar megnevezés bevezetése indokolt.
- 2) Beazonosítható az írott joganyagnak, valamint az annak végrehajtásával kapcsolatos íratlan gyakorlatnak egy olyan köre, amelyre a szakirodalom – releváns definíció nélkül – összefoglalóan „műveleti jog”-ként hivatkozik, ennek tartalma, az ide tartozó szabályok köre pedig mindig az adott művelettől függ.
- 3) Megerősítést nyert, hogy a sajátos nemzeti érdekek, speciális nemzeti szabályozások számos területen befolyásolhatják a multilaterális együttműködést. Amennyiben a nemzetközi, illetve a nemzeti szinten megalkotott művelet-végrehajtási szabályok konfliktusba kerülnek, ezek az ellentétek a nemzeti korlátozások révén feloldhatók.
- 4) Részletesen bemutatásra került, hogy a hadijog és a művelet-végrehajtási szabályok bizonyos területeken összekapcsolódnak, mégis két, egymástól jól elkülöníthető rendszert alkotnak. A hadijog a ROE alkalmazásának kereteit jelöli ki, a ROE pedig egy hasznos eszköz annak biztosításához, hogy a hadijog szabályai ne sérüljenek.
- 5) Példák bemutatása révén igazolást nyert, hogy nem okoz különösebb gondot, ha a nemzeti ROE részletesebben kitér az önvédelem kérdéskörére. Mindez nem szerencsés a multilaterális ROE esetében, amelynél továbbra is javasolt, hogy az önvédelem témakörének részletes szabályozása helyett visszautaljon a nemzeti szintű szabályozásra.
- 6) Bemutatásra került, hogy az önvédelem kérdése katonák esetében sajátos megvilágításba kerül, és az önvédelem joga több vonatkozásban is másként értelmezendő, mint civil személyek esetében. Ennek oka egyrészt a veszély magasabb szintjének vállalása, másrészt az önvédelem jogának korlátozhatósága a műveleti szempontokra tekintettel.
- 7) Részletesen kifejtésre került, hogy az ellenséges cselekményre, valamint az ellenséges szándéokra történő reagálás a védekezési mechanizmusok körébe tartozik ugyan, mégsem azonos az önvédelemben történő cselekvéssel. Az is külön hangsúlyt kapott, hogy az

önvédelem szűkebb, illetve tágabb nemzeti értelmezései miatt az eltérések – megfelelő kommunikáció nélkül – súlyosan veszélyeztethetik az eredményes feladat-végrehajtást.

- 8) A jelen értekezésben bemutatott számos érv azt támasztja alá, hogy a modern technikai eszközök katonai alkalmazásához olyan új típusú és tartalmú művelet-végrehajtási szabályokat kell kialakítani, amelyek kifejezetten a gépek alkalmazásának kérdéseivel foglalkoznak. Amennyiben viszont a feladatot a gépek önállóan hajtják végre, olyan ROE rendelkezésekre lesz szükség, amelyeket a gépek is értelmezni tudnak, és az azokban foglaltakat végre tudják hajtani.
- 9) Rögzítésre került, hogy a Magyar Honvédség vonatkozásában nincs egy olyan homogén dokumentum, amely kizárólag a művelet-végrehajtás szabályaival, az erőalkalmazás kötelező vagy megengedett módjaival, eszközeivel foglalkozna. Az e körbe tartozó magyar szabályozás rendkívül sokrétű, túlzottan részletes, és rugalmatlan az eredményes művelet-végrehajtáshoz.
- 10) A külön e célból készített felmérő kérdésekre adott válaszokból arra lehet következtetni, hogy a Magyar Honvédség állománya körében a ROE ismeretek szintje nem megfelelő, ezért szükség van a speciálisan e tárgyra vonatkozó képzések, felkészítések számának növelésére, színvonalának emelésére.

7. ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

A jelen értekezésben foglaltak alapján új tudományos eredménynek tekintem az alábbiakat:

1. Megalkottam a „művelet-végrehajtási szabályok” új definícióját, amely eltér a vonatkozó szabályzatokban és a témával foglalkozó, külföldi szakirodalomban fellelhető meghatározásoktól; definiáltam a „műveleti jog”-ot, meghatározva a szabályoknak azt a körét, amelyek egy konkrét művelet vonatkozásában e fogalom körébe érthetők.
2. Új megközelítésben ábrázoltam a művelet-végrehajtási szabályok tartalmát meghatározó tényezők és a ROE kapcsolatát, valamint ábrázoltam a ROE igények felterjesztésének, jóváhagyásának és a jóváhagyott ROE delegálásának folyamatát.
3. Megfogalmaztam/szemléltettem a „fokozatos erőalkalmazás” koncepciója és a „megítélés alapján történő erőalkalmazás” koncepciója közötti különbséget, valamint az ellenségnek minősítés és a veszélyérzet nagyságának hatását a fegyverhasználat valószínűségére.

4. Összefoglaló táblázatban, a veszély súlyossága, jellege és közelsége, valamint a ROE szükségessége összefüggésében ábrázoltam az ellenséges cselekmény / ellenséges szándék / támadás fogalmakat.
5. A ROE ismeretek felmérésére szolgáló kérdőív segítségével megállapításokat tettem a válaszadók ROE ismereteire vonatkozóan, és javaslatokat fogalmaztam meg a ROE képzés megújítására, hatékonyságának növelésére.
6. Javaslatot fogalmaztam meg a jövőben kidolgozandó nemzeti ROE doktrína tartalmára, egy jövőben kidolgozandó műveleti terv ROE mellékletének tartalmára, továbbá a konkrét műveletekkel kapcsolatos nemzeti ROE kidolgozására vonatkozó eljárásra.

8. AJÁNLÁSOK

A fentiekben kifejtettek alapján az alábbi ajánlásokat, javaslatokat teszem:

1. Nemzeti szabályozók, doktrínák kidolgozása céljából külföldi dokumentumok felhasználása esetén a magyar nyelvű fordítást minden esetben szakmailag lektorálni kell, a tartalmat pedig a nemzeti sajátosságokhoz, jogszabályokhoz kell igazítani.
2. Ki kell alakítani a magyar ROE rendszert, az ahhoz tartozó eljárásokat és dokumentumokat, ki kell jelölni a döntéshozó személyeket és hatóságokat.
3. Rögzíteni kell a többnemzeti műveletben való magyar részvétellel összefüggő nemzeti korlátozások megfogalmazásának, az azokkal kapcsolatos döntéshozatalnak, és az illetékes nemzetközi szervezet tájékoztatásának szabályait.
4. Tovább kell vizsgálni a ROE tartalmát meghatározó tényezőket és azok hatását.
5. Vizsgálni kell a művelet-végrehajtási szabályok nem katonai vonatkozásait (pl. katonai alakulatok rendfenntartó vagy más rendvédelmi tevékenysége).
6. A ROE ismeretek felmérésére szolgáló kérdőív, vagy annak továbbfejlesztett változata segítségével indokolt szélesebb körben megvizsgálni a Magyar Honvédségen belül a művelet-végrehajtási szabályokkal kapcsolatos ismeretek szintjét, beazonosítani az ismerethiányos területeket, meghatározni a képzés szükségességét, mélységét.
7. Ki kell dolgozni azokat az oktatási módszereket, segédleteket, amelyek révén az elméleti ROE ismeretek gyakorlati alkalmazás szintjére konvertálhatók.
8. Meg kell vizsgálni a ROE témakör nem katona személyek (politikusok, újságírók, civil kutatók) számára történő oktatásának lehetőségét.

9. A KUTATÁSI EREDMÉNYEK GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁGA

Jelen értekezés, valamint az abban foglalt megállapítások felhasználhatók:

- a) a nemzeti szabályozás célirányos felülvizsgálatához, új kodifikációs javaslatok megfogalmazásához;
- b) a nemzeti ROE doktrína tartalmának kialakításához, valamely konkrét műveletre vonatkozó műveleti terv ROE mellékletének kidolgozásához, illetve egy adott művelet végrehajtási szabályainak megfogalmazására irányuló eljárás eredményes lefolytatásához;
- c) a Magyar Honvédség kijelölt állományának (pl. parancsnoki beosztást betöltők, jogi szakterületen szolgálók) hatékony felkészítéséhez, valamint nem katonai személyek (pl. politikusok, újságírók, civil kutatók) oktatásához a művelet-végrehajtási szabályok témakörében;
- d) a ROE témakör további kutatásához.

10. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉBEN KÉSZÍTETT SAJÁT PUBLIKÁCIÓK

1. Gondolatok a robotok alkalmazásának hadijogszerűségéről – In.: Sereg Szemle, MH ÖHP, XI. évf. 4. szám (2013. október-december), pp. 82-102.– ISSN: 2060-3924.
2. Gondolatok a robotok önálló döntéshozataláról és felelősségre vonhatóságáról – In.: Hadtudomány, 2013. évi 2. elektronikus szám – Internet: http://mhtt.eu/hadtudomany/2013/2013_elektronikus_2/2013_e_2_Varga_Attila_Ferenc.pdf, 11 p.
3. Rules of Engagement in Robotic Warfare – In.: Vojenske Reflexie, Akadémia Ozbroyených Síl Generála Milana Rastislava Štefánika, Liptovský Mikuláš, 1/2013, pp. 63-78. Internet: http://www.aos.sk/casopisy/reflexie/vojenske_reflexieVIII_1.pdf
4. Robottechnológia és erőalkalmazás – In.: Hadmérnök, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, 2013/2., pp. 53-65. Internet: http://www.hadmernok.hu/132_06_vargaaf.pdf
5. Pro és kontra a robotok és más, önműködő technikai eszközök katonai alkalmazásával kapcsolatban – In.: Hadtudomány, 2013. évi 1. elektronikus szám – Internet: http://mhtt.eu/hadtudomany/2013/2013_elektronikus/2013_e_Varga_Attila_Ferenc.pdf, pp. 250-264.

6. A drónok, mint a kockázatmentes hadviselés eszközei – In.: Hadtudományi Szemle, Nemzeti Közszerológati Egyetem, Budapest, 2013/2., pp. 44-58. – Internet: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2013/2013_2/2013_2_hm_varga_attila.pdf
7. A fegyveres erő alkalmazása az ENSZ békefenntartó műveletek során – In.: Hadtudomány, 2012. évi elektronikus szám – Internet: http://mhtt.eu/hadtudomany/2012/2012_elektronikus/2012_e_Varga_Attila_Ferenc.pdf, 21 p.
8. Rules of Engagement vis-à-vis International Humanitarian Law – In.: Academic and Applied Research in Military Science (AARMS), National University of Public Service, Budapest, 2012/1, pp. 1-11. – Internet: <http://aarms.uni-nke.hu/docs/Volume11/Issue1/pdf/01.pdf>
9. A védelmi és a honvédelmi igazgatás rendszere, helye, szerepe a közigazgatás rendszerében – In.: Magyarország és a védelmi igazgatás rendszere, Zrínyi Kiadó (2012) – ISBN: 9789633275405 – pp. 59-98.
10. Tudományos konferencia a NATO SOFA aláírásának 60. évfordulóján – In.: Hadtudomány, Bp., 2011/4., pp. 100-111. – Internet: http://mhtt.eu/hadtudomany/HT_2011_4_12.pdf
11. A NATO SOFA alapján történő magyar kárrendezési eljárás és az azzal kapcsolatos tapasztalatok – In.: Hadtudomány, Bp., 2011/3., pp. 64-72. – Internet: http://mhtt.eu/hadtudomany/2011/3/HT_2011_3_8.pdf
12. ROE kézikönyv magyarul, az USNWC honlapján – In.: Honvédségi Szemle, 65. évf. 3. sz. (2011. május) – ISSN 2060-1506 – pp. 62-63.
13. Nemzetközi küzdelem a szómáliai kalózkodás ellen /A dolgozat a Magyar Hadtudományi Társaság 2010. évi pályázatán I. helyezést ért el./ Rövidített változat: In.: Hadtudomány, Bp. 2011/1-2., pp. 91-98.; Teljes változat: Hadtudomány, 2011. elektronikus szám: Internet: http://mhtt.eu/hadtudomany/2011/2011_elektronikus/2011_e_14.pdf
14. A nemzetközi katonai fellépés korlátozott eredményességének okai a szómáliai kalózkodás elleni küzdelemben – In.: Sereg Szemle, MH ÖHP, IX. évf. 2. szám (2011. április-június) – ISSN: 2060-3924 – pp. 185-203.
15. A szómáliai kalózkodás kérdése az ENSZ BT határozatai tükrében – In.: Honvédségi Szemle, Honvéd Vezérkar, 65. évf. 2. sz. (2011. március) – ISSN 2060-1506 – pp. 23-26.
16. A Művelet-végrehajtási Szabályok Kézikönyve - Szakmai fordítás (2011) – Eredeti mű: COLE, Alan – DREW, Phillip – MCLAUGHLIN, Rob – MANDSAGER, Dennis: Rules

- of Engagemet Handbook – International Institute of Humanitarian Law, Sanremo, November 2009 – Internet: [http://www.usnwc.edu/getattachment/60eba3d1-b475-4820-a15d-fae3f5563da4/Rules-of-Engagement-Handbook---\(Hungarian\)](http://www.usnwc.edu/getattachment/60eba3d1-b475-4820-a15d-fae3f5563da4/Rules-of-Engagement-Handbook---(Hungarian))
17. Kísérletek és eredmények a kalózkodás bűncselekményének definiálásában – In.: Hadtudományi Szemle, ZMNE Kossuth Lajos Hadtudományi Kar Tudományos On-line Kiadványa, 4. évfolyam 1. sz. (2011), pp. 30-43. – Internet: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2011/2011_1/2011_1_br_varga_attila_30_43.pdf
 18. A tengerek szabadságának védelme, különös tekintettel a szomáliai kalózkodás által okozott nehézségekre – In.: Felderítő Szemle, MK Katonai Felderítő Hivatal (Budapest), IX. évf. 3-4. szám (2010. szeptember-december) – HU ISSN 1588-242X – pp. 185-202.
 19. Az európai kollektív önvédelem helye a nemzetközi jogrendszerben – In.: Hadtudomány, Bp., 2010/4. – pp. 21-30. – Internet: http://www.mhtt.eu/hadtudomany/2010/2010_elektronikus/2010_e_20.pdf
 20. A német szindróma, avagy Németország korlátozott katonai részvétele az ISAF műveletben – In.: Felderítő Szemle, MK Katonai Felderítő Hivatal (Budapest), IX. évf. 1. szám (2010. március) – HU ISSN 1588-242X – pp. 50-75.
 21. A nemzeti fenntartások problematikája a NATO válságkezelő műveletek végrehajtása során – In.: Hadtudományi Szemle, ZMNE Kossuth Lajos Hadtudományi Kar Tudományos On-line Kiadványa, 3. évfolyam 2. sz. (2010) – Internet: http://epa.oszk.hu/02400/02463/00009/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2010_2_006-018.pdf
 22. A békeműveletek végrehajtási szabályai és a parancsnoki döntéshozatal korlátai – In.: Hadtudomány, Bp., 2010/1-2., pp. 44-49. – Internet: http://www.mhtt.eu/hadtudomany/2010/1_2/2010_1_2_konf.pdf
 23. A nemzeti korlátozások hatása a NATO műveletek végrehajtására – In.: Hadtudományi Szemle, ZMNE Kossuth Lajos Hadtudományi Kar Tudományos On-line Kiadványa, 3. évfolyam 1. sz. (2010) – Internet: http://epa.oszk.hu/02400/02463/00008/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2010_1_060-070.pdf
 24. A tengerek szabadságának és biztonságának helye az Amerikai Egyesült Államok biztonsági stratégiáiban – In.: Hadtudomány, Bp., (2010) (elektronikus szám) – Internet: http://www.mhtt.eu/hadtudomany/2010/2010_elektronikus/2010_e_1.pdf

25. A jogi tanácsadó szerepe a művelet-végrehajtási szabályokkal kapcsolatban – In.: Hadtudományi Szemle, ZMNE Kossuth Lajos Hadtudományi Kar Tudományos On-line Kiadványa, 2. évfolyam 2. sz. (2009) – Internet: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2009/2009_2/2009_2_hm_varga_attila_36_41.pdf
26. A NATO művelet-végrehajtási szabályainak esszenciája – In: Hadtudomány, Bp., 2008. XVIII. évf. 3-4. sz. – ISSN 1215-4121 – pp. 45-58. Internet: http://www.mhtt.eu/hadtudomany/2008/3_4/045-058.pdf
27. A befogadó nemzeti támogatás aktuális jogi kérdései a NATO-gyakorlattervezés tükrében – In.: Új Honvédségi Szemle, Bp., 2007. LXI. évf. 3. sz. – ISSN 1216-7436 – p. 55-64.
28. A jogi tanácsadók feladatai a NATO-műveletekben – In.: Új Honvédségi Szemle, Bp., 2006. LX. évf. 12. sz. – ISSN 1216-7436 – p. 27-36.

11. SZAKMAI TUDOMÁNYOS ÉLETRAJZ

Tanulmányok

- 2008 - PhD tanulmányok, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar (korábban: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem), Hadtudományi Doktori Iskola
- 2003 - Európa jogi szakjogász, posztgraduális képzés, Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest
- 1999 - Jogi szakvizsga, Igazságügyi Minisztérium, Budapest
- 1997- Jogász, Janus Pannonius Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs

Egyéb szakmai tanfolyamok, szakmai gyakorlat

- 2012 – Rules of Engagement Workshop, Sanremo (Olaszország)
- 2011 – Rules of Engagement Workshop, Sanremo (Olaszország)
- 2008 – Advanced NATO Operational Law Course, NATO School, Oberammergau, (Németország)
- 2007 – Conventional Targeting Course, NATO School, Oberammergau (Németország)
- 2004 – Polgári életből tiszti állományba felvett, katonai végzettséggel nem rendelkezők központi tanfolyama, ZMNE, Budapest
- 2003 – 8th Nemzetközi Katonai Megfigyelő Tanfolyam (IMOC), Szolnok

- 2003 – Law of Armed Conflict, 98th International Military Course, International Institute of Humanitarian Law, Sanremo (Olaszország)
- 2002 – NATO Legal Course, NATO School, SHAPE, Oberammergau (Németország)
- 2001 - Human Rights in Modern Peacekeeping, Pearson Peacekeeping Centre, Cornwallis Park, Nova Scotia (Kanada)
- 2000 – 3 hét szakmai gyakorlat Német Szövetségi Védelmi Minisztérium, Jogi Főosztály, (Rechtsabteilung, Bundesministerium der Verteidigung), Bonn (Németország)
- 1998 – A fegyveres konfliktus joga, Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága, Budapest

Nyelvtudás

Angol: NATO STANAG 6001 – 3.3.3.3.

Német: középfok „C”

Francia: középfok „C”

Orosz: középfok „C”

Munkahely

- 2011.11.15. – Honvédelmi Minisztérium, Védelmi Hivatal, vezetéstámogató igazgató
- 2011.07.15. – Honvédelmi Minisztérium, Védelmi Hivatal, jogi igazgató
- 2010.10.01. – Honvédelmi Minisztérium, Jogi Főosztály, Nemzetközi Osztály, osztályvezető-helyettes
- 2009.07.16. – Honvédelmi Minisztérium, Jogi Főosztály, Koordinációs és Nemzetközi Osztály, osztályvezető-helyettes
- 2005.07.01. – NATO Összhaderőnemi Erők Parancsnoksága, Jogi Iroda, Nápoly (Olaszország)
- 2001.03.01. – Honvédelmi Minisztérium, Nemzetközi Jogi Főosztály, osztályvezető
- 2000.10.01. – Honvédelmi Minisztérium, Nemzetközi Kárrendezési Iroda, fv. üi.
- 1997.04.15. – Honvédelmi Minisztérium, Jogi és Igazgatási Főosztály, Nemzetközi és Hadijogi Osztály, fv. üi.

Külföldi katonai szolgálat

- 2005.07.01. – 2009.07.15. – Olaszország (Nápoly), NATO Összhaderőnemi Erők Parancsnoksága, Jogi Iroda

2003.08.15. - 2004.02.14. – Macedónia (FYROM), Skopje, NATO Parancsnokság (EU-EBESZ összekötő tiszti)

Egyéb tudományos / szakmai tevékenység

2000/2001 tanév I. félév Óraadó a nemzetközi jog tárgyban, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Jogi Tanszék

2000/2001 tanév I. félév Óraadó a nemzetközi jog tárgyban, Bolyai János Katonai Műszaki Főiskola

2010-2011 - A nemzetközi humanitárius jog terjesztésével és érvényre juttatásával foglalkozó Nemzeti Tanácsadó Bizottság – alelnök

Magyar Hadtudományi Társaság – tagság

Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság – tagság

Lektorálás

Dombai Zsolt: A szomáliai kalózkodás története. Motivációk és módszerek a kezdetektől napjainkig – Megjelent: Hadtudomány, XXI. évf. 3. szám (2011), pp. 21-31.

Tokovicz-Keszely-Molnár-Lakatos-Petneházi-Radnóty-Princz-Muha-Mádi-Zala-Frész-Birkás: Az átfogó megközelítés és a védelmi igazgatás – Bp., Zrínyi Kiadó 2013., ISBN 9789633275139

Tudományos, szakmai konferencia előadások

2014. március 4. – *A védelmi bizottsági rendszer kialakulása, fejlődése* – „Védelem és Igazgatás” tudományos konferencia, Budapest, Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság

2013. november 27. – *A robottechnika katonai alkalmazására irányuló szabályozási törekvések* – 13. Robothadviselés konferencia, Budapest (MHTT Elektronikai, Informatikai és Robotikai Szakosztály, NKE HHK KÜI Informatikai és Elektronikai Hadviselés Tanszék)

2012. november 21. – *Gondolatok a harcérintkezési szabályok (Rules of Engagement) alkalmazhatóságáról robothadviselés során* – 12. Robothadviselés konferencia, Budapest (NKE, MHTT, MHTT Elektronikai, Informatikai és Robotikai Szakosztály)

2011. május 24. – *A NATO SOFA alapján történő magyar kárrendezési eljárás és az azzal kapcsolatos tapasztalatok* – „Napjaink hadtudománya” konferenciasorozat, „A külföldön tartózkodó csapatok jogállását meghatározó NATO-megállapodás (A NATO-SOFA 60. évfordulója)” szakmai-tudományos konferencia, Budapest (MHTT, ZMNE, MRTT, MKJHT)
2010. február 25. – *Művelet-végrehajtási szabályok és a parancsnoki döntéshozatal jogi kérdései* – „Napjaink hadtudománya” konferenciasorozat, „A békmissziók: helyük a hadtudományban, nemzetközi és hazai jogi háttérük” tudományos konferencia, Budapest (MHTT, ZMNE, MTA HTB)
2009. szeptember 24. – *NATO művelet-végrehajtási szabályok (Rules of Engagement - ROE)* – MH Jogászkonferencia, Balatonkenese (HM Jogi Főosztály)